

Tizenegyezeröttszáz gyerek hiányzik

Az iskolaigazgatók összeszámolták, hogy szeptemberben hány gyerek iratkozott be a fővárosi elemi iskolába. Kiderült, hogy 33.793. Ezzel szemben az 1917-18-iki iskolai esztendőben 65.372 volt. A fővárosi iskolába járó elemisták száma. Szóval két esztendővel ezelőtt tizenegyezeröttszázal volt több az elemisták száma, mint most. Tizenegyezeröttszáz gyerek tehát hiányzik...

Szeretnők megkérni a tanító-bácsikat, meg a tanítónéiket, hogy ne haragudjanak ezekre a hiányzó kis elemistákra. Ők, szegények, nem tehetnek róla, hogy hiányoznak. A tizenegyezeröttszáz közül néhány száz azért hiányzik, mert svájci, hollandi és angol jó emberek vendégszeretetét élvezik. Néhány száznak a papája pedig elköltözött Pestre; ez zavarta őket innen az élet, elmétek vidékre, ahol több a kenyér és talán könnyebb a megélhetés. Azonban a hiányzó tizenegyezeröttszáz közül a legtöbb mégis azért hiányzik, azért nem jár iskolába, mert — meg se született. Nem engedte őket megszületni a háború. A kártevő háború rengeteg szenvedést, rengeteg szomorúságot mért ránk; temérdek életet és vagyont pusztított el. Bő aratása volt a halálnak, de a háború veszteség-istáján nemcsak a halottak megdöbbentően nagy száma szerepel, hanem azoké is, akiket a háború nem engedett megszületni. Budapestben a háború éveiben, 1914-től 1919 végéig 34.800 gyermekkel született kevesebb, mint amennyinek normális viszonyok között születnie kellett volna. A közül a 104.748 gyerek közül pedig, aki a háború éveiben látta meg Budapest kék égét, 31 százalék (32.453) nem érte meg a tizedik esztendőjét. Meghalt, mielőtt kijárta volna az émi iskolát. De hiszen azok, akik nem tudták megszületni, épp olyan fájdalmas veszteség nekünk, mint azok a gyermekek, akiknek a sors még azt sem engedte meg, hogy kitanulhassák a négy elemi. Ez a két veszteség együttesen 67.253 főre rug. Ez a veszteség 64,1 százalékát teszi az 1914-1919. években született gyermekek számának. Rettenetes nagy szám ez. Nincs az a vesztett csata, amely ezzel a vesztéssel versenyezhetne. Ez a szám rózsás-virágos jövődök nagy temetője. Hősi halottak ezek a gyermekek is, mert őket is a háború iltette meg és mert ők sem tudják, hogy miért kellett meghalniuk.

A születések számának csökkenése tulajdonképpen csak 1915-ben kezdődött. 1914-ben, a háború első évében még 23.257 gyermek született Budapestben. 1915-ben már csak 17.739, 1916-ban 14.931, 1917-ben 14.644 és 1918-ban 14.735. 1919-ben ismét emelkedett a születések száma, úgy, hogy ebben az esztendőben 19.442-öt ért el a Budapestben született gyermekek száma. Mivel a halálzási arány is rendkívül volt, ennél fogva értendő, hogy körülbelül csak kétharmadrésze került az elemi iskola első osztályába azoknak, akik a háborús esztendőben születtek. A háború frontmögötti pusztítása most mutatkozik meg először az iskolai beíratásoknál; most történt meg először, hogy a háborús veszteség miatt sokkal kevesebben iratkoztak be az első elemibe, mint például két esztendővel ezelőtt. De a háború a következő esztendők iskolába járók statisztikájában még markánsabban fog kifejezésre jutni. Lássuk csak:

az 1913-ban született 23.236 gyermek közül	17.685,
az 1914-ben " 23.257 " "	16.352,
az 1915-ben " 17.739 " "	12.400,
az 1916-ban " 14.931 " "	10.660,
az 1917-ben " 14.644 " "	9.810,
az 1918-ban " 14.735 " "	10.130,
az 1919-ben " 19.442 " "	15.120

gyerek fog csak eljutni az elemi iskola első osztályáig. Ez azt jelenti, hogy míg azok közül a pesti gyerekek közül, akik a háborút megelőző esztendőben, 1913-ban születtek: 17.685 jutott el az elemiig; viszont akik 1916-ban születtek, azok közül 1922-ben már csak 9810-en jutnak el az írás-olvasásig. De lehet, sőt nagyon valószínű, hogy még ennél is kevesebb fog iskolába járni, mert hát még a normális, békés időkben is voltak iskolakerülők, azután meg: ki ismeri a jövőt? Hogy a háborús veszteség miképpen tükröződik vissza az iskolába járók statisztikájából, azt nagyon szemléltetően demonstrálják a következő számok. A háborús évek születési és gyermekhalálzási statisztikájából készült összeállításunk szerint Budapestben iskolaköteles (4 elemi osztály) gyerek lesz:

1921-ben	57.100
1922-ben	49.220
1923-ban	43.000 és
1924-ben	45.720 gyermek.

Tehát 1923-ban már tizenegyezer iskolaköteles gyerekekkel lesz kevesebb Budapestben, mint 1921-ben volt. De a háború nyomát — sajnos — meg fogjuk érezni később is. Megérezzük majd 20 meg 21 év múlva, amikor — 1935-ben és 1936-ban — 20 meg 21 esztendő legényekké serdültek volna azok a fiúk, akik 1915-ban és 1916-ban elfelejtettek megszületni. Hiányozni fog fiatal, erős, munkás kezűk, akkor, amikor minden karra és minden fejre szükség lesz ennek a megtaposodott, meggyötört Magyarországnak az újjáépítésénél. Hiányozni fognak a katonasorból; hiányozni fognak a gyárakból; a bürokráciából és hiányozni fognak az egyetemről is. És hiányukat annál erősebben fogjuk érezni, mert hiszen a maiak, akik a fronton vagy a front mögött végigélték a világháború gyötrelmeit, a maiak idegeit is elköptatta a háború és az idegekkel együtt megkopott a munkaképesség is. Az a generáció, amelyhez mi is tartozunk: súlyos megpróbáltatásokon, nagy lelki válságokon ment keresztül az utolsó esztendő alatt. Kétségtelen, hogy a pszichiaterek, a lélekbuvárnak érdekes és tanulságos studium a mai ember, aki minden vonatkozásában végigszenvedte a háborút. Az idegek elkopnak; a test és a lélek ellentálló ereje nagymértékben megcsökken. A nagy győzelmek és a nagy csata-vesztések; a nagy lelki átélések; a mindennapi élet fokozott küzdelmei; a nagy örömei és nagy szomorúságok; hirtelen jött tragédiák; váratlan katasztrófák, amelyek a nagy háború alatt úgy követték egymást, mint egyik pillanát a másikat, ezek a nagy átélések mind-mind nyomot hagytak az emberek lelkén. A háború átforgatta a lelkeket. Ma kétségtelenül mások az emberek, mint a háború előtt voltak. Jobbak vagy rosszabbak lettek?! Nem lehetne pontosan számot adni róla. Mindenesetre kevesebb bennük az illúzió. Fáradság és csalódottság. Hisztéria uralkodik a tömegek idegein. És ennek a megcsökkenett munkaképességű hisztériás társadalomnak a felelősségére lett volna szükség a fiatal, munkaerős, egészséges segédszereplőkre; az új generációra. Ez a fiatal, munkaerős segédszereplő, ez az új generáció azonban erősen meggyógytorkozva fog megjelenni a küzdelem színpadán. **Pásztor Mihály.**

A román hivatalos lap

közi a magyar békeszerződés ratifikálásáról szóló törvény szövegét.

250,000 tonnára

becsülik Franciaország 1920. évi cukortermelését. Talány es csak 150.000 tonnát tett ki.

Razzián a skarlát-detektívvél

(A Világ tudósítójától.) Senki se tudja Pesten, hogy a ragályos betegségeknek is van detektívje, aki éppen úgy nyomoz és kutat egy skarlát-, himlő-, vagy tifusz-epidémia, mint akármelyik rendőrségi detektív, aki valamilyen bűnyűben nyomoz. Gloss Bélának hívják, ötven év körüli cvikkeres bácsi a skarlát-detektív. Azért írom, hogy bácsi, mert mindenki bácsinak hívja. Huszonhét év óta szolgálja a fővárost és a fertőtlenítő intézetben van a hivatala. Onnan indul ki nap-nap után nyomozásra, ha éppen előadódik valami eset.

A skarlát-detektívhez azonnal jelentés érkezik, ha a fővárosban, vagy a főváros környékén ragályos betegség fordul elő. O aztán kihallgatja a beteget, elmegy a helyszínére, éppen olyan módszerrel dolgozik, mint az igazi detektívek. Megállapítja, hogy honnan ered a betegség, kik terjesztették, kik az „orgazdái”, kik adták tovább és nyomoz a „bűntársak” után is, hátha kutatás közben ráakad valakire, aki elkapta és tovább adhatja, mert még „szabadlábon van”. Ilyenkor nem ismer tréfát, a helyszínén rögtön „letartóztatja” az új betegeket, akiért eljön a fertőtlenítő kocsija és beszállítják a kórházba.

Az ő praxisában is fordultak elő nagyszabású esetek, akár csak a bűnyűgyi világban. A skarlát-detektív is csinált már szenzációs nyomozásokat, kikutatta a legveszedelemből járványok eredetét és mindenütt egségségére volt az orvosoknak.

Legsőbb esetei közé tartozott a két év előtti soroksári fekete himlő-járvány. Ezt így meséli el:

— A principálisom kiküldött a soroksári variola vera kiűzöztetésére. Hosszas kutatás után rájöttem, hogy egy asszony, aki az urát látogatta meg Erdélyben, a román fronton, hólyagos himlővel jött haza Soroksárra. Annak rendje és módja szerint nyolc napi betegség után meg is halt szegény. Hogy, hogyan, nem vették észre a halálzás igazi okát és rendesen elföldelték. Néhány nap múlva kezdődött a járvány. Svarc auf veisz kisütötttem, hogy ezt az asszonyt a temetkezési vállalkozó három leánya ravatalozta fel, akik elkapták és továbbterjesztették a betegséget... Persze nagy munka volt a nyomozás. Rengeteg kihallgatást végeztem, kihallgattam a papot, a sirásokat, majnem az egész falut... de sikerült... és a járványt a doktor urak hamarosan elfojtották.

Igy mondja: nyolc napi betegség után annak rendje és módja szerint meghalt. A skarlát-detektív tisztában van a ragályos betegségek minden fajtájával és lefolyásuk összes körülményeivel. A betegségeknek először mindig a tudományos nevét mondja, ezeket is megtanulta 27 esztendő alatt.

Ahogy megyek vele skarlát-raziára, még elmond egy-két nevezetesebb nyomozási esetet. Nemrég Szabó Zsigmondné 28 éves kecskeméti asszonyt tifusszal beszállítottak az egyik barakkkórházba, ahol meghalt. Gloss Béla akkor kiment embereivel és fertőtlenítette a barakot, a betegeket, az ápolónőket és munkája közben a betegek között egyszer csak meglátja Fater József szakaszvezetőt, aki a nagykanizsai ezredben szolgált tipikus tifusziütésekkel. Azonnal figyelmeztette

Tavasza fordult az ősz

azon a napon, mikor a hetvenhatasztendős Anatole Franco Saint-Cyr-sur-Loire-ban házasságot kötött Marie Eloise Laprévotte kisasszonnyal. Ilyenkor már hűvös napok szoktak járni a Loire partján, azonban október tizenegyedikén rogzán szél, fényesen, melegen sütött a nap és feldoboztatta a Loire regényes vidékének minden szép színeit. A kis városka polgármestere hivatala előtt már kora reggel szekerék és tárgyonok állottak krisantémákkal, fuksziákkal, ciklamenekkel, anthuriszokkal, egy egész virágos kert, amely felőre eiteltével egészen eldrazottotta a polgármester fogadószobáját. Saint-Cyrnek és a környéknek minden kertészre részt kért abból a hecsüleből, hogy virágjai közül a legszebbeket elküldje díszíteni a nagy költő esküvőjét. Hiszen Saint-Cyr-ben nem csupán Anatole France-ot, az író tisztelet, hanem szeretik Anatole France-ot, az embert is, mióta egy kis birtokot vásárolt Saint-Cyr környékén és azóta mindennapos vendég a városkában. A szépítésre és a díszítésre alaposan rászorult a városkában, amely alig különbözik az egyszerű falusi házaktól. A városkában előtt a fakéretés rácsos kapuján a kíváncsiak olvasták a kiszögezett cédulát, amelyen Lucien Bezard polgármester közli, hogy Anatole Francois Thibault író és Marie Eloise Laprévotte foglalkozástalan hajadon kijelentették előtte, hogy házasságot dhajtanak kötni. Hiszen Anatole France a főváros előtt a Thibault vezetéknevet viseli.

Egy félórával tizenegy előtt a vasúti állomásról százával jöttek egyszerű ruhás „ők virággal a kezükben a városkára el. A tórsi munkásasszonyok és munkásleányok megtették a félórás utat Saint-Cyr-be, hogy a francia szocialista párti nevében ott legyenek Anatole France esküvőjén. Párisból csak négy vendég jött, az esküvő négy tanúja, Anatole France Georges Calmann-t, a Calmann-Lévy cég tulajdonosát, könyveinek kiadóját és Leopold Kahn-t, a Calmann-Lévy cég igazgatóját hívta meg tanúvá, míg Laprévotte kisasszony tanú gyanánt Michel Corday, a finom író és dr. Couchoud, a filozófia magántanára a párisi egyetem, jöttek Saint-Cyr-be. Pontosan az esküvőre kitűzött időre egy hatalmas vörös autómobil állott meg a rácsos kapu előtt, amelyből elsőnek Lannoy saint-cyri adófelügyelő lépett ki, Anatole France testi-lelki jó barátja és lesegítette a gépkocsiról a vőlegényt, majd pedig a boldog menyasszonyt.

Az esküvőről érkezett tudósítások nem árulják el,

de a fényképek elárulják, hogy Laprévotte kisasszony nem szépségével hódította meg Anatole Franco szíveit. Laprévotte kisasszony inkább túl van a nevében, mint innen és a jó egészség, a jó házasszony megszomlyósulése. A roszdávörös selyemruha és a fekete bársonykalap aligha állattak olyan jól rajta, mint amilyen szimpatikus lehet megjelenése egyszerű házi ruhában és kötevény nyel a ruha előtt. A vőlegény és a menyasszony karorjogva léptek a polgármester elé.

Anatole France lassan fejlődött. Harminchétféves koráig várt hiába a sikerre a Sorbonne könyvtárának szürke hivatalnok. Nem kellett figyelmet iradalomtörténelmi tanulmányai, nem irányították magukra az érdeklődést finoman csiszolt lírai versei és nem akadt olvasója három-négy regényének. „Sylvestre Bonnard bűnő”-t végül kitüntette egyik díjával a francia Akadémia, valószínűleg annak az elismerésére, hogy Anatole France egy tudóst választott regényének hőisévé és egészen kivételes tudományos műveltséget dokumentált regényének egyes fejezeteiben. A közönség azonban az akadémiái jutalom ellenére sem vett tudomást Sylvestre Bonnard-ról és csak tíz évvel több, negyvenhét esztendő korában jutott France először nagy közönség-sikerhez Thais-ával. Ettől fogva azután minden regénye eseménye volt a francia irodalomnak és a világirodalomnak: és majnem minden regényo írói tehetségének újabb fejlődéséről adott számot. A hatvanas évek derekán túl írta Anatole France azokat a könyveit, amelyek új magaslatozt jelentenek filozófiai perspektívájukkal és művészeti formájukkal. A Pinguinok szigete, a Sur la pierre blanche, az Istónak szomjaznak és a Revolte des Anges, a hetvenesztendős aggyastán alkotásai jelenlét France oeuvre-jében a legmegújabb csuot. Ezekben a regényekben állítja fel Anatole France a legérdekesebb és a legemberibb problémákat; ezekben tekint vissza legtisztább pillanattal a múltra és ezekben tárja fel nagyszerű tisztasággal a jövő útját. Itt a legtökéletesebb és a legvárhatóbb a resignált megnyugvás hangja és talán csak ezekben a késci regényekben sikerül Anatol Francónak, természetesen egyéni módján, érvényesítenie az egységes kompozíció szabályait. Előbb fragmentumoknak, rendkívül érdekes fragmentumoknak többé-kevésbé összefüggéstelen sorozata volt Anatole France mindegyik regénye, a hetvenes évek iró azonban megoldotta a művészetileg egységes felépítés problémáját is. Minden későn érkezett el Anatole France életében. Későn lépett az anyakönyvvizető elé: hetvenhat év és

két hónap terhével vállán. Azonban hórihorgas és rendszerint görnyedt alakja kiegyenesedett és járása fiatalos volt, amikor kilépett az autómobilból, csak arcvonásai változtak meg kissé az esküvőről készült fényképek szerint. Don Quijotera emlékeztetett kissé Anatole France még nemrég és az ironia vonalai voltak jellegzetesek arcán. Most a patriarichák nyugalma, jósága, szelid békéje simította ki arcvonásait.

Bezard polgármester a szokott formáságok ellenére egy kis beszédet mondott a szerlartás megejtése előtt. „Nagy tisztesség számomra, aki egyszerű parasztember vagyok, hogy nekem szabad megtartanom ezt az esküvőt. Szerencsét kívánok önnek kisasszony, amiért a sors kegyéből megoszthatja életét egy emberrel, aki nagy lett lángesez által, nagy ember azért, mert nagy szíve van és nagy azért, mert példája az igaz és egyenes embernek. Ma vagyok igazán hálás azért, hogy polgármesterim bizalmából nekem jutott a polgármesteri tiszt és közigazgatási pályám szürke kavicsai között — fehér kő lesz ez a nap” — fejezte be üdvözlését célszál a Sur la pierre blanche-ra, Bezard polgármester.

Ezután megtörténtek a szokásos formáságok és két perc múlva Anatole France meglapta házassági levélét, amelyet mosolyogva olvasott el, mielőtt szakítotték zsebébe tette. Most felállott Marguerite Bord, a tórsi szocialista munkásnők szakaszvezetőének elnöke, kezében hatalmas rózsacsokorral, amelyről széles vörös szalag hullott egész a földig és üdvözölte az új férjet a párti nevében, amelynek büszkesége Anatole France. „Szegények vagyunk tudásban mesterünkhöz képest és mégis jogunk volt itt lenni az esküvőn, mert könnyes szemmel olvastuk a nemes és nagyszívű gondolatokat Anatole France regényében, amikor a kapitalista társadalom nagyritkán egy-két óráit engedett nekünk arra, hogy elmerülhessünk a művészet és az irodalom alkotásaiban. Az a kívánságunk, hogy az új házaspár boldogsága legyen olyan nagy, mint amilyen nagy volt Anatole France jóidegeny a kiszákmányoltak iránt és legyen ez a boldogság olyan hosszú, hogy a Mester még megérhesse kialakulását annak a társadalmi fejlődésnek, amelynek útját és állomásait kálhatatlan tollal rajzolta meg könyveiben.”

Anatole France néhány szóval köszönte meg Marie Bord beszédjét, majd a polgármesterhez fordult ezekkel a szavakkal: „Nem tudom, hogy szokás-e, de szeretném megköszönni önnek, polgármester ur, hogy ilyen jól adott össze bennünket...”